

Національна безпека

УДК 355

Якубовський Володимир Михайлович

офіцер

Державна прикордонна служба України

Суровий Олександр Вікторович

офіцер

Збройні Сили України

ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті розглянуто загальні установчі питання здійснення розвідувальної діяльності Держприкордонслужби України. Проаналізовано відповідні приписи чинного законодавства щодо цього специфічного виду діяльності. Здійснено дослідницький огляд літератури та інших відкритих наукових і довідково-інформаційних джерел.*

***Ключові слова:** розвідувальна діяльність, розвідувальні органи, державний кордон України, Державна прикордонна служба України.*

Розвідувальна діяльність ДПС України, як беззаперечного уповноваженого суб'єкта цієї діяльності, регулюється низкою законодавчих і підзаконних актів. Зважаючи на основну мету розвідувальної діяльності ДПС України, яка спрямована на видобування розвідувальної інформації та інформації випереджувального характеру, такими актами маємо визначити Конституцію України [2] (норми прямої дії якої чітко визначають основні загрози національній безпеці України), Кримінального кодексу України [3] (окремими нормами якого визначено

кримінально карані діяння як за протиправну розвідувальну активність щодо України, так і за певні зловживання, перевищення та недбалість у цій царині з боку уповноважених суб'єктів), Кримінального процесуального кодексу України [4] (визначає порядок здійснення кримінального провадження), Кодексу України про адміністративні правопорушення [1] (містить окремі норми, які мають значення у виконанні функцій ДПС України, серед яких – здійснення режимних заходів, відповідальність за супротив законним діям прикордонників тощо), а також Законів України «Про Державну прикордонну службу України» [7], «Про державний кордон України» [6], «Про контррозвідувальну діяльність» [9], «Про розвідувальні органи України» [11], «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» [10], «Про засади запобігання корупції» [8] та інші.

Відповідно до абзацу 3 частини першої статті 6 Закону України «Про розвідувальні органи України», розвідувальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону здійснює розвідувальну діяльність у сферах прикордонної та імміграційної політики, а також в інших сферах, що стосуються питань захисту державного кордону України та її суверенних прав у виключній (морській) економічній зоні [11].

У ДПС України таким спеціально уповноваженим органом є розвідувальний орган Адміністрації Державної прикордонної служби України.

Його завдання також визначені в ЗУ «Про розвідувальні органи України», ними є:

- добування, аналітична обробка та надання визначеним законом органам державної влади розвідувальної інформації;
- здійснення спеціальних заходів, спрямованих на підтримку національних інтересів і державної політики України в економічній,

політичній, воєнній, військово-технічній, екологічній та інформаційній сферах, зміцнення обороноздатності, економічного і науково-технічного розвитку, захисту та охорони державного кордону;

- участь у боротьбі з тероризмом, міжнародною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотичних засобів, незаконною торгівлею зброєю і технологією її виготовлення, незаконною міграцією в порядку, визначеному законом;
- вжиття заходів протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України, життю, здоров'ю її громадян та об'єктам державної власності за межами України [11].

Функціональна структура розвідки охоплює процеси видобування (збору) розвідувальної інформації, її аналізу та підготовки аналітичних матеріалів, прогнозів і сценаріїв розвитку ситуації у сфері національної та міжнародної безпеки шляхом проведення:

- агентурної розвідки;
- технічної розвідки;
- оперативно-технічної діяльності;
- інформаційно-аналітичної роботи.

Розвідувальний орган Адміністрації Державної прикордонної служби України розташований у місті Києві, а окремі підрозділи розміщені в різних регіонах України.

Розширення і вдосконалення інфраструктури є постійною турботою керівництва Державної прикордонної служби України та розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України про створення належних умов для результативної роботи співробітників і пов'язане, насамперед, із необхідністю вирішення нових відповідальних завдань, спрямованих на забезпечення національної безпеки держави.

Загальне керівництво розвідувальним органом Адміністрації Державної прикордонної служби України здійснюється Президентом України. Безпосереднє керівництво розвідувальним органом здійснює його начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України. Голова Державної прикордонної служби України здійснює керівництво розвідувальним органом у межах своїх повноважень.

Президентський контроль реалізується через функцію управління Главою держави, постановку завдань та підзвітність розвідувального органу щодо їх виконання, а також контроль за повсякденною діяльністю розвідки здійснюється через Раду національної безпеки і оборони України.

Верховною Радою України здійснюється парламентський контроль за діяльністю розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України в порядку, встановленому Конституцією України.

Контроль за витратою коштів Державного бюджету України на утримання розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України здійснює Рахункова палата України.

Нагляд за додержанням розвідувальним органом Адміністрації Державної прикордонної служби України законів України здійснюється Генеральним прокурором України і уповноваженими ним прокурорами.

Зважаючи на специфіку діяльності розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України, до її співробітників належать не лише військовослужбовці, а й також службовці та працівники.

Із урахуванням поставлених перед розвідувальним органом завдань у підрозділах працюють фахівці в різних галузях, серед яких: оперативно-розшукова діяльність; національна безпека; правознавство; економіка; державне управління; психологія; кібернетика; телекомунікації; комп'ютерні технології; системний аналіз; захист інформації тощо.

Не просто бажаною вимогою, а нагальною потребою для якісного виконання своїх службових обов'язків є знання однієї або кількох іноземних мов.

Слід зазначити, що не всі співробітники розвідувального органу є професійними розвідниками. Є немало посад, на яких працюють особи з вищою, середньою спеціальною або середньою освітою, котрі забезпечують функціонування будь-якого відомства.

Беручи до уваги специфічні функціональні обов'язки, виникає справедливе питання, чи мають співробітники розвідувального органу Адміністрації Державної прикордонної служби України якийсь особливий статус?

Так, згідно із Законом України «Про розвідувальні органи України» співробітники кадрового складу розвідувальних органів України під час виконання ними службових обов'язків перебувають під спеціальним захистом держави. Ніхто, крім органів державної влади та посадових осіб, які визначені цим Законом, не має права втручатися в їхню службову діяльність.

Соціальний захист співробітників розвідувальних органів України та членів їх сімей, а також цивільних працівників, які уклали трудовий договір з розвідувальними органами України, гарантується законом [11].

Для захисту життя, здоров'я, житла й майна співробітників розвідувальних органів України та їх близьких родичів (дружина, чоловік, батьки, діти, рідні брати і сестри) від протиправних посягань і загроз у зв'язку зі службовою діяльністю цих співробітників, розвідувальні органи України здійснюють спеціальні заходи щодо забезпечення безпеки в порядку, передбаченому Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» [5] та іншими актами законодавства України. Рішення про вжиття цих заходів у кожному конкретному випадку приймаються керівником розвідувального органу.

Особливий правовий статус співробітників розвідувального органу та їх соціальний захист передбачені законодавством держави з урахуванням специфіки діяльності розвідувальних органів.

У той же час статус співробітників розвідувального органу України не може бути використаний для досягнення цілей, які не пов'язані з виконанням їх функціональних обов'язків.

Література

1. Бандурка О. М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I: Підручник. Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 244 с.
2. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
5. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
6. Про державний кордон України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.
7. Про Державну прикордонну службу України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
8. Про засади запобігання корупції: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
9. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>.

10. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
11. Про розвідувальні органи України: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-14#Text>.